Gemeente Oudewater

RAADSVOORSTEL
17R.00812

Indiener: College van burgemeester en wethouders
Datum: 7 november 2017
Portefeuillehouder(s): wethouder S. Ypma
Portefeuille(s): Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Contactpersoon: W. Tideman
Tel.nr.: 8650 **E-mailadres:** tideman.w@woerden.nl

Onderwerp: Regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16

De raad besluit:

De Regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16 vast te stellen.

Inleiding:

Het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport (VWS) en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) hebben afgesproken maatschappelijke opvang en beschermd wonen zowel financieel als inhoudelijk te decentraliseren van de centrumgemeenten naar alle (regio) gemeenten. De basis voor deze decentralisatie is het rapport van de commissie Dannenberg. Deze gaat uit van sociale inclusie.

Maatschappelijke opvang en beschermd wonen
Maatschappelijke opvang betreft het bieden van tijdelijk verblijf en ondersteuning aan personen die dakloos zijn.
Beschermd wonen biedt tijdelijk verblijf en ondersteuning aan personen die niet in staat zijn zelfstandig te leven als gevolg van een GGZ-problematiek. De ondersteuning wordt geboden in 24-uursvoorzieningen, maar ook in ambulante vorm, bijvoorbeeld instellingswoningen.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid
De U16-gemeenten zien het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de decentralisatie de komende jaren te realiseren. Ter voorbereiding hierop zijn in 2017 diverse themasessies gehouden, zijn innovatieve trajecten gestart en hebben veel ambtelijke en bestuurlijke overleggen plaatsgevonden. Daarnaast zijn bestuurders, ambtenaren, zorginstellingen, ervaringsdeskundigen en cliënten-vertegenwoordigingen in dit traject betrokken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot het visiedocument "Regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16" (hierna: Regionale koers).

Ambitie
De U16-gemeenten hebben de volgende ambitie geformuleerd:
Personen die dakloos en/of kwetsbaar zijn als gevolg van een psychische problematiek en /of een licht verstandelijke beperking, hebben waar mogelijk een eigen woonplek, worden naar behoefte ondersteund en kunnen hun individuele capaciteiten en talenten benutten.

De leidende principes zijn hierbij:
1. eigen verantwoordelijkheid, keuzevrijheid en wederkerigheid zijn vanzelfsprekend;
2. normaliseren en uitgaan van de mogelijkheden van de cliënt;
3. ruimte voor professionele afwegingen en beslissingen;
4. realisering van een eenvoudig systeem;
5. lokaal wat lokaal kan, regionaal wat meerwaarde heeft.

De insteek is een maximale participatie van cliënten in hun eigen omgeving.

Om wie gaat het?
Het gaat hierbij om cliënten die dakloos zijn, en/of een ernstige psychische kwetsbaarheid kennen en/of licht verstandelijk beperkt zijn. Bij veel cliënten is sprake van multiproblematiek, waarbij ook aspecten als drugsverslaving en schulden een rol spelen.

Belangrijkste veranderingen
De belangrijkste veranderingen in de nieuwe situatie zijn:

- Verschuiving van intramurale zorg naar ambulante hulpverlening
  Door zelfstandig te wonen verbetert de kwaliteit van leven van kwetsbare inwoners. Waar nu het grootste gedeelte van beschermd wonen in een intramurale voorziening (veelal) buiten onze gemeente plaatsvindt, zal in de toekomst het leeuwendeel van de begeleiding (en behandeling) binnen onze gemeente, in de wijk, plaatsvinden.

- Verschuiving naar herstel én preventie
  Door de lokale aanwezigheid van professionals rondom beschermd wonen kunnen problemen eerder worden aangepakt. Samenwerking tussen begeleiding en behandeling is hierbij cruciaal.

- Verschuiving van taken en budget van de centrumgemeente naar de (regio)gemeenten
  De lokale ondersteuning wordt een verantwoordelijkheid van iedere gemeente. Het uiteindelijke tempo van de verschuivingen in taken en budget zal vooral afhangen van de lokale mogelijkheden voor het opbouwen van capaciteit, de kansen en mogelijkheden van individuele personen om zelfstandig te wonen en de snelheid waarmee de huidige regionale voorzieningen kunnen worden afgebouwd.

De bevoegdheid van de raad komt voort uit de volgende wet- en/of regelgeving:

Wmo 2015.

Beoogd effect:

De Regionale koers geeft een richting om de transitie van maatschappelijke opvang en beschermd wonen mogelijk te maken.

Argumenten:

1.1 Maatschappelijke opvang en beschermd wonen kan, zowel financieel als beleidsmatig, alleen in een regionaal kader via samenwerking van gemeenten vormgegeven worden.
De verandering zal een proces van jaren zijn, waarbij de U16-gemeenten in overleg met de personen uit beschermd wonen en maatschappelijke opvang, in bestuurlijke samenwerking met aanbieders, de ondersteuning stap voor stap zullen doorvoeren. De regionale koers is het kader waarbinnen de toekomstige veranderingen worden gerealiseerd. Op basis van een samenwerkingsagenda zullen de komende jaren op vele plaatsen in de U16-regio pilots lopen die de

basis zullen zijn voor de definitieve verandering. Door lerend te ontwikkelen kunnen wij te zijner tijd de exacte inrichting bepalen.
In 2019 zal het naar verwachting mogelijk zijn om op basis van de pilots en beleidsuitwerkingen de verdere uitwerking per gemeente ter hand te nemen. Tot die tijd blijft de huidige taakverdeling in grote lijnen van toepassing. Het is dan naar verwachting ook mogelijk een goed beeld te schetsen over opbouw van capaciteit in iedere gemeente en de afbouw van voorzieningen onder verantwoordelijkheid van de gemeente Utrecht als centrumgemeente.
Uiteindelijk maken wij de stap van wonen in een instelling naar zelfstandig wonen met begeleiding pas als dat kan voor de betreffende persoon en zijn omgeving. Dit is een proces van maatwerk op individueel niveau.

1.2 De regionale koers een kader is waarbinnen lokale invulling mogelijk is.
Op een later moment (naar verwachting in 2019) kunnen beslissingen worden genomen over lokale invulling en de voorwaarden voor de overdracht van taken van de centrumgemeente, inclusief de budgettaire consequenties voor de U16 gemeenten. Hiervoor wordt de komende twee jaar een leeromgeving ontwikkeld waarin de U16 gemeenten op basis van pilots leren over de lokale inrichting en scenario's voor transitie en uitvoeringsbeleid.

1.3 De gemeenteraad dient een regionaal plan voor maatschappelijk opvang en beschermd wonen te accorderen.
VWS en VNG hebben gemeenten gevraagd om regionale plannen op te stellen waarin zij aangeven op welke manier zij de ondersteuning aan de cliënten van beschermd wonen en de opvang vorm gaan geven. Deze regionale plannen dienen uiterlijk eind 2017 door alle gemeenteraden te zijn geaccordeerd.

1.4 De voorgestelde koers past binnen de Wmo 2015 en het gedachtegoed van de Commissie Dannenberg.
Door in te stemmen met de voorgestelde koers wordt ruimte geboden voor een zo groot mogelijke participatie van kwetsbare personen in de samenleving. Een ernstige (psychische) kwetsbaarheid vormt namelijk een belangrijk risico op het 'niet meetellen in de maatschappij' wat vervolgens leidt tot veel persoonlijk leed en sociale uitsluiting. Bovendien blijven talenten en capaciteiten van personen met een psychische kwetsbaarheid onbenut zolang ze niet mee (kunnen) doen in de samenleving. Psychische kwetsbaarheden hebben zelden enkel betrekking op het werkterrein van de GGZ. Het gaat vaak om universele thema's zoals het deelnemen aan de maatschappij, opbouwen van sociale relaties en geaccepteerd worden als persoon. Dit geldt ook voor personen die dakloos zijn en/of een licht verstandelijke beperking kennen. Door ondersteuning bij herstel, bevordering van empowerment, maar ook bevordering van participatie en bestrijding van stigmatisering verbetert de kwaliteit van leven van deze kwetsbare personen.

1.5 Ruimte wordt geboden aan zorg op maat voor cliënten
De ene cliënt is de andere niet: niet iedere cliënt is toe aan zelfstandig wonen. Een aantal cliënten zal altijd in een beschermde woonomgeving blijven, al dan niet intramuraal. Anderen daarentegen kunnen met de juiste begeleiding wel de stap zetten naar zelfstandig wonen: zij moeten volop in de gelegenheid worden gesteld hun eigen kracht te gebruiken. Verder geldt dat regio's en gemeenten onderling zeer verschillen. In de ene gemeente zijn intramurale voorzieningen op loopafstand aanwezig, waardoor tijdelijke opschaling makkelijk mogelijk is. De andere gemeente is kleiner en zal juist gebruik maken van een (sub)regionaal aanbod. Daarnaast zal wanneer veiligheid in het geding is of als de benodigde gespecialiseerde hulpverlening schaars is (denk bijvoorbeeld aan landelijke voorzieningen als anorexia-boulimiakliniek), bovenregionale voorzieningen beschikbaar blijven.

1.6 Meer ruimte voor preventie
Door de lokale beschikbaarheid van een 'basisset' van ondersteuning die in iedere gemeente aanwezig is, wordt het mogelijk kwetsbare inwoners eerder te ondersteunen, waardoor escalatie van problemen wordt voorkomen. Deze zogenaamde gereedschapskist bestaat uit o.a. de volgende onderdelen: professionele begeleiding, ambulante verzorging via de zorgverzekering, toegang tot een woonplek, informele zorg, inkomen, schuldhulpverlening, toeleiding tot (betaald) werk, time out voorzieningen, ruimte voor persoonlijke ontwikkeling, integratie in de wijk, preventie en vroegsignalering. Per gemeente wordt de exacte inhoud en invulling van de gereedschapskist bepaald.

Kanttekeningen en risico's:

1.1 Risico: de regionale koers wordt niet door iedere U16-gemeente vastgesteld.
Wanneer één van de U16 gemeenten niet instemt met de regionale koers wordt de door het Rijk gestelde deadline van 1 januari 2018 niet gehaald. Als er geen consensus bereikt wordt zal er opnieuw overleg moeten plaatsvinden. De kans dat dit gebeurd is minimaal aangezien alle partijen hebben meegedacht bij de totstandkoming van de regionale koers.

1.2 Risico: draagvlak en acceptatie in de wijk kan problemen opleveren doordat een groeiende groep GGZ-cliënten in de wijk wordt opgevangen
Bij een deel van de kwetsbare inwoners is het risico van overlast aanwezig. Door de lokale aanwezigheid van professionals, de stimulering van informele netwerken, een groeiende betrokkenheid van wijkmanagers en wijkteams, ondersteuning van mantelzorgers en lokale meldpunten is er een vangnet in iedere wijk dat ook in preventieve zin kwaliteit toevoegt aan bestaande situatie van een wijk. Dit vangnet past binnen de aanpak van personen met verward gedrag. Door de getroffen beheersmaatregelen is het risico op overlast gevende personen zeer beperkt. Te meer ook omdat de overgrote meerderheid van de doelgroep geen overlast zal veroorzaken.

1.3 Risico: er is niet voldoende woonruimte beschikbaar
Voor het in de wijk huisvesten van deze doelgroep is woonruimte nodig. Er is veel behoefte aan woningen voor diverse categorieën spoedzoekers, waardoor vergroting van de voorraad sociale huurwoningen noodzakelijk is. Ook voor de uitstroom van cliënten beschermd wonen en maatschappelijke opvang is extra woonruimte nodig. Hoewel wij er alles aan doen deze extra woonruimte te realiseren is het denkbaar dat er een tekort voor deze doelgroep ontstaat.

Financiën:

Voor de invoering van de decentralisatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen is een "ingroeitraject" nodig, waarbij de budgettaire overheveling in fasen gerealiseerd wordt. De budgetten zullen in principe met ingang van 1 januari 2020 -gefaseerd- worden gedecentraliseerd naar alle (regio)gemeenten. Het verdeelmodel is op dit moment nog niet bekend. De verwachting is dat in de loop van 2018 hierover meer duidelijkheid komt.

Uitvoering:

De komende tijd zal in het teken staan van de lokale invulling van de regionale koers. Over de wijze waarop de Regionale Koers in Oudewater zal worden vormgegeven, wordt in de loop van 2018 verder gesproken. Hierbij wordt uiteraard ook gekeken naar beleid en beleidsvelden die directe relatie hebben met dit onderwerp: wonen, jeugd, participatie, etc.
De periode 2018-2019 zal worden gebruikt voor een verdere concretisering en experimenteerfase met pilots. In deze periode zullen tevens de financiële contouren van het verandertraject vanuit het Rijk zichtbaar worden. Op 1 januari 2020 in principe invoering van de decentralisatie maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

Communicatie:

De gemeente Utrecht heeft naar aanleiding van het gereedkomen van de regionale koers een aantal communicatiemiddelen gemaakt:

- Publieksversie van de regionale koers
- Film 'Regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16'

Samenhang met eerdere besluitvorming:

-

Bijlagen:

1. Regionale koers maatschappelijke opvang en beschermd wonen U16
2. Opmerkingen van de participatieraad Oudewater op een eerdere versie van de regionale

koers.

De indiener:

Het college van burgemeester en wethouders,

De wnd. secretaris

ir. W.J. Tempel

De burgemeester

mr. drs. P. Verhoeve